

Урок з правознавства (практичний курс) для 9 класу.

Взаємні права та обов'язки батьків та дітей

Мета: сформувати в учнів уявлення про права та обов'язки батьків та дітей; навчити розуміти майнові та особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей; розвивати навички моделювання та розв'язування правових ситуацій, пов'язаних з правами та обов'язками батьків та дітей; виховувати в учнів почуття відповідальності за членів своєї родини.

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: інтерактивний урок

Обладнання: мультимедійне обладнання, електронна презентація, дидактичний матеріал, Конституція України, Сімейний кодекс України.

Поняття: права та обов'язки батьків, права та обов'язки дітей,

Хід уроку

I. Організаційний момент.

(організація класу, привітання)

II. Актуалізація знань учнів.

Учитель.

Сім'я — це пристань і гавань,
Сюди повертаєшся знов
Із мандрів далеких і плавань,
Тут вічно панує любов.
Тебе тут завжди пам'ятають,
Куди б ти не їхав, не йшов,
На тебе постійно чекають
Увага, турбота, любов.

- З якою темою ми ознайомились на минулому уроці? (Що таке сім'я і шлюб?)
- *Проведемо гру «Бінго» (учитель роздає спікерам груп картки із запитанням. Виграє той, хто першим відповість на питання, спікер піднімає руку і вигукує: «Бінго!»)*

Що таке сім'я?

(Сім'я – це найголовніший соціальний інститут суспільства.)

Які підстави належності до сім'ї вам відомі?

(Кровне споріднення, усиновлення та інші підстави, не заборонені законом, шлюб).

А що ж таке шлюб?

(Шлюб- це сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану).

Яким документом підтверджується шлюб?(Свідоцтвом про шлюб).

Які умови укладення шлюбу вам відомі?

(досягнення шлюбного віку особами, що реєструються; Вільна згода жінки та чоловіка).

Які особливості вступу неповнолітньої особи до шлюбу?

(За заявою особи, яка досягла чотирнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам).

До 14 років особа не може вступити до шлюбу, а які ще обставини вам відомі, за яких шлюб не може бути зареєстрований?

(Реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій і (або) не могла керувати ними).

1.Шлюбний вік в Україні **18 років**

2.Мінімальний вік для вступу у шлюб за рішенням суду. **14 років**

3. Назва особи чоловічої статі, яка подала заяву про вступ до шлюбу. **наречений**

4. Строк, протягом якого має бути зареєстрована новонароджена дитина. **1 місяць**
5. Як називається шлюб, який укладається без наміру створити сім'ю. **фіктивний**
6. Вік, до якого дитина вважається малолітньою. **До 14 років**
7. Особа, яка посвідчує шлюбний договір. **нотаріус**
8. Назва органу, який розриває шлюб за спільною заявою подружжя, яке має дітей. **шлюб**

III. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Сімейні цінності, на яких будується міцна та дружна сім'я - це питання є дуже актуальним у нашому суспільстві. Якщо раніше для людини інтереси сім'ї були вище власних інтересів, то сьогодні світ дуже змінився. На жаль, люди зараз прагнуть до матеріального. До чого це все може призвести, як це відіб'ється на майбутньому поколінні? Останнім часом з'явилося багато телепередач, які акцентують увагу суспільства на порушенні сімейних цінностей, на помилках, які роблять батьки. Чому ці телепередачі з'явилися?

«Говорить Україна», «Стосується кожного», «1 за всіх»

Притча

В одній сім'ї жили мати, донька та онука, мати занедужала. Від тяжкої хвороби не могла старенька навіть підвестися з ліжка. Донька спочатку приділяла хворій багато уваги, а потім, хвороба тривала більше року, почала нарікати й відмовлялася від обов'язку наглядати за матір'ю. у кімнаті, де лежала немічна старенька, все покрилося пилом й стояв неприємний запах, що розповсюджувався на весь дім. Мати запропонувала своїй дочці принести із сараю стару драбину, щоб, поклавши на неї бабусю, віднести хвору до комори. Поклали вони стареньку на драбину й винесли з хати. Після цього онука взяла драбину й обережно поставила в сарай. Мати їй каже: «навіщо, доню, навіщо ти поставила драбину на місце, вона дуже стара її потрібно викинути». А дочка їй відповідає: «Нехай, мамо, вона ще постоїть, а то коли ти зістаришся, не буде на чому тебе виносити до комори...»

1. Чи є взаємними права та обов'язки дітей?
2. В чому ви це бачите?

Учитель. Ми вже познайомилися на попередньому уроці з умовами вступу в шлюб, із правами і обов'язками подружжя. Сьогодні ми з'ясуємо, які ж є права і обов'язки батьків і дітей.

IV. Повідомлення теми уроку та очікуваних результатів

Тема : Взаємні права та обов'язки батьків і дітей.

Епіграф. Дітей годувати - у борг давати, батька-матір годувати – борг віддавати.

- Як ви розумієте це прислів'я?

Очікувані результати

- Чого ви повинні навчитися на уроці?

(Дізнатися більше про права та обов'язки батьків та дітей; навчитися розуміти майнові та особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей; розвивати навички моделювання та розв'язування правових ситуацій, пов'язаних з правами та обов'язками батьків та дітей; навчитися бути відповідальними та чуйними по відношенню до своїх рідних та близьких).

Метод „Відкритий мікрофон”.

- Які ви можете назвати права і обов'язки батьків щодо дітей? Як ви думаєте, на чому вони ґрунтуються? **(соціальні норми – моралі, звичаї і традиції)**

- Добре, а зараз ми дізнаємося більше про права та обов'язки.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Взаємні права та обов'язки батьків і дітей.

- **Стаття 3 СКУ** говорить, що сім'ю складають особи, які проживають спільно, пов'язанні спільним побутом та мають взаємні права та обов'язки. Успішність сім'ї залежить від всіх її членів і ґрунтується на взаємній відповідальності та повазі батьків і дітей.

Учитель. Ви, як майбутні юристи і свідомі громадяни, у першу чергу повинні знати нормативно-правову базу. Відкрийте ст. 51, 52 Конституції України, прочитайте текст і дайте відповіді на запитання: в підручнику ст. 134.

- Які конституційні обов'язки батьків і дітей?

- Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.

- Чи є вони взаємними за КУ? Як ви вважаєте, чому?

- Обов'язки батьків та дітей називають взаємними. Коли діти стануть дорослими, вони зобов'язані надавати допомогу своїм батькам та піклуватися про них.

Взаємні права та обов'язки дітей та батьків ґрунтуються на походженні дитини від них. Документом, що засвідчує походження дитини, є **Свідоцтво про народження**.

Завдання (для всього класу)

- Опрацюйте ст. 122, 125-128, 141, 142 Сімейного кодексу і дайте відповіді на такі запитання. (на столах)

1. Яким чином визначається походження дитини, батьки якої перебувають у шлюбі?

Стаття 122. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою

1. Дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя.

Походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини.

2. Як визначається походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі?

Стаття 125. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначається на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини.

2. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначається:

1) за заявою матері та батька дитини;

3) за рішенням суду.

3. Яким є основний принцип щодо прав та обов'язків батьків по відношенню до дітей і дітей по відношенню до батьків?

Стаття 141. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини

1. Мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

2. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Стаття 142. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків

Діти мають рівні права та обов'язки щодо батьків, незалежно від того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Учитель. - Принцип рівності прав та обов'язків.

2. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей.
„Працюймо в групах”, з нормативно-правовими документами.

Учитель. - Для того, щоб з'ясувати, які права і обов'язки є у батьків і дітей, звернемося до СКУ ст. 151-153, 155 та підручника на ст. 135, прочитаємо статті та випишемо їх. Для цього групи отримають своє завдання.

1-а група – «Права батьків» і «Обов'язки батьків»

2-а група – «Права дітей» і «Обов'язки дітей».

Права батьків	Обов'язки батьків
Рівні права та обов'язки батьків відносно дитини	Виховувати дитину в дусі поваги до...
Повинні ґрунтуватися на повазі до прав дитини і її гідності	Утримувати дитину до 18 років(23)
Спілкування	Захищати
Виховання	Належно виконувати покладенні обов'язки
Визначати місце проживання	

II. Права та обов'язки дітей.

- Які ж права та обов'язки дітей закріплені в СКУ?

Права дітей	Обов'язки дітей
Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків	Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків
Врахування думки дитини при вирішенні питань, що стосуються її життя	Шанувати символи України, берегти природу та культурну спадщину
На життя, ім'я, громадянство	Поважати батьків
На всебічний розвиток, повагу	Дотримуватись законів та КУ
Спілкування	Отримати освіту

- Але не тільки в Сімейному кодексі і КУ записані права та обов'язки дітей, а і в Законі України «Про охорону дитинства».
- Які ж права та обов'язки дітей закріплення в ЗУ «Про охорону дитинства» **продемонструвати на слайді**

Стаття 6. Право на життя та охорону здоров'я

Стаття 7. Право на ім'я та громадянство

Стаття 8. Право на достатній життєвий рівень

Стаття 9. Право дитини на вільне висловлення думки та отримання інформації

Стаття 10. Право на захист від усіх форм насильства

Стаття 15. Право дитини на контакт з батьками, які проживають окремо

Стаття 19. Право на освіту

Індивідуальна робота на аркушах.

- Ви вже ознайомилися правами та обов'язками батьків. А отже вам таке завдання: у зв'язку із існуванням стереотипів в нашому житті, давайте спробуємо разом встановити які з поданих твердження є фактами, а які стереотипами:

1. Батько має право забрати дитину із пологового будинку	Ф.
2. Батько дає дитині своє прізвище	Ф.
3. Мати визначає ім'я дитини	Ст..
4. Батько визначає місце проживання дитини	Ст..
5. Тільки мати може вирішувати, чи спілкуватися дитині з батьком, чи ні	Ст..
6. Батько вирішує питання виховання дитини	Ст..
7. Батьки визначають ім'я дитини	Ф.
8. Місце проживання дитини - тільки спільно з батьками	Ст..
9. Батьки народили дитину, отже вони її люблять	Ст..
10. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав...	Ф.

Розгляньмо таку ситуацію:

Між батьками 10-річного Тараса виникла суперечка про місце його проживання, оскільки шлюб між ними було розірвано. У ході розгляду справи було встановлено: обоє батьків відповідально ставляться до виконання своїх обов'язків, можуть створити приблизно рівні умови для виховання та розвитку Тараса, збереження його здоров'я.

Яке рішення ухвалить суд? Чи враховано думку дитини?

Звертаємо увагу учнів на цифровий матеріал з приводу проживання дитини:

до 10 років – батьки самі вирішують, з ким буде проживати дитина; з 10 до 14 років – уже враховують думку дитини; з 14 років – дитина самостійно визначає, з ким із батьків проживати.

Відповідь: Стаття 160 СК. Право батьків на визначення місця проживання дитини

1. Місце проживання дитини, яка не досягла десяти років, визначається за згодою батьків.
2. Місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини.
3. Якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою.

Стаття 161. Спір між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини

1. Якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

2. Орган опіки та піклування або суд не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має

самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвитку дитини.

3. Якщо орган опіки та піклування або суд визнав, що жоден із батьків не може створити дитині належних умов для виховання та розвитку, на вимогу баби, діда або інших родичів, залучених до участі у справі, дитина може бути передана комусь із них.

Якщо дитина не може бути передана жодній із цих осіб, суд на вимогу органу опіки та піклування може постановити рішення про відібрання дитини від особи, з якою вона проживає, і передання її для опікування органу опіки та піклування.

III. Права батьків і дітей на майно, право на утримання.

Отже, шлюб є підставою для виникнення прав і обов'язків подружжя, як особисто немайнових –право на материнство (батьківство); на свободу та особисту недоторканість; на повагу своєї індивідуальності, на зміну прізвища; на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї; на особисту свободу тощо.

3. Розповідь вчителя

Крім особистих немайнових відносин існують майнові. На уроках української літератури вивчаючи творчість І.Нечуя-Левицького опрацьовували твір «Кайдашева сім'я». Даний твір є веселою енциклопедією сімейних стосунків другої половини ХІХ століття. Стара Кайдашиха і Мотря змагаються за хатню першість, а Кайдаш зі своїм сином Карпом –за господарську. Кайдашиха з Мотрею у сварці б'ютьгоршки, ламають мотовила, тижнями сидять у неметеній хаті, а Карпо –навіть батька побив.

Звичайно діти поважно ставились до батьків, слухали їх,але до того часу, одружувались. Після створення власної сім'ї бажали жити окремо. Батьки давали дітям частину майна, благословляли дітей, бажали достатку у власнім домі.

Для вивчення цього питання окремі учні готували випереджаючі завдання:

Повідомлення 1 учня:

Сімейний кодекс України ,регулює і майнові відносини. Їх можна розділити за трьома критеріями:

■ Роздільність майна батьків та дітей, яке при вирішенні між батьками та малолітніми та неповнолітніми дітьми визнається власністю батьків;

■ Право власності дитини;

■ Право спільної сумісної власності батьків і дітей.

(Див. схему в підручнику на с. 138)

Повідомлення 2 учня:

Батьки не мають права без дозволу органу опіки та піклування вчиняти такі правочини щодо майнових прав дитини:

✚ Укласти договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, у тому числі договори щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири;

✚ Видавати письмові зобов'язання від імені дитини;

✚ Відмовлятися від майнових прав дитини.

Окремо сімейним правом вирішується питання щодо права власності на аліменти, одержані на дитину. Вони є власністю того, на кого виплачуються і мають використовуватися за цільовим призначенням.

Розмір устанавлюється судом у твердій грошовій сумі або в частці від заробітку особи. Залежать від стану здоров'я і матеріального становища дитини та платника аліментів. У розмірі не менше 30% прожиткового мінімуму на дитину.

Якщо дитина навчається, платять аліменти дитині до 23 років (СКУ ст.182, 183, 184).

Розповідь вчителя

- Право на утримання мають як дитина так і батьки. Розглянемо його за допомогою схеми. (Див. схему в підручнику на с.139)

3. Влаштування дитини, яка залишилася без батьківської опіки Випереджаюче завдання учениці.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Проблемне запитання.

- **Що означає взаємна відповідальність батьків і дітей?**

Відповіді давати починаючи словами:

- «Взаємна відповідальність батьків і дітей полягає у тому, що...»
- «Права і обов'язки дітей мають взаємний характер, тому що...»
- «Я на уроці замислився над тим, що ...»
- «Сім'я щаслива тоді, коли...»
- «Сьогодні на уроці для мене було важливим...»

V. Висновки уроку.

Отже, батьки і діти пов'язані взаємними правами та обов'язками, це означає, що батьки і діти мають здійснювати одне щодо одного визначену законом можливу та необхідну поведінку.

- шлюб є підставою для виникнення прав і обов'язків подружжя, як особисто немайнових –право на материнство (батьківство); на свободу та особисту недоторканість; на повагу своєї індивідуальності, на зміну прізвища; на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї; на особисту свободу тощо.

-Право на утримання мають , як діти так і батьки.

Оцінювання результатів учнів.

VI. Домашнє завдання.

1. § №18 опрацювати.
2. Скласти 3 юридичні задачі про права і обов'язки дітей та батьків;
3 скласти есе.

Юридичний практикум

Учні знайомляться із запропонованими ситуаціями і дають коментар:

1. Сімнадцятирічний Мирослав закінчив школу і вступив до університету на контрактну форму навчання. Хлопець стверджує, що його батьки зобов'язанні платити за навчання, оскільки він є неповнолітнім. **Як буде вирішено ситуацію?**

Відповідь: Стаття 199. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання

1. Якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу

2. Анатолій Іванович (55 років) внаслідок необережності став інвалідом II групи. Пенсії по інвалідності йому ледве вистачає на проживання. Тому він звернувся до суду із позовом про стягнення аліментів із свого сина(30 років, працює, має сім'ю), з яким не підтримував жодних зв'язків 25 років з моменту розлучення з матір'ю сина, при цьому він сплачував аліменти на сина до його повноліття. **Яке рішення прийме суд?**

Відповідь: Стаття 202. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків

1. Повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги.

2. Якщо мати, батько були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені, обов'язок утримувати матір, батька у дочки, сина, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав, не виникає.

Стаття 203. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків

1. Дочка, син крім сплати аліментів зобов'язані брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю.